

РОЗШИРЕНІ ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ»

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи соціальної географії

Тема 1.1. Соціальна географія як наука: поняттєвий апарат, об'єктно-предметне поле, структура, місце в системі наук, функції, завдання, напрями досліджень, прикладне значення. Місце та значення соціальної географії серед інших географічних наук. Структура соціальної географії. Поняттєво-термінологічний апарат соціальної географії. Основні групи понять соціальної географії: загальні, загальнонаукові поняття, поняття родинних наук та специфічні поняття. Об'єкт і предмет дослідження соціальної географії. Структура предмету соціальної географії. Визначення науки соціальної географії. Уточнення об'єкта та предмета соціальної географії в сучасних умовах.

Функції соціальної географії, їх розширення як основа розвитку науки, розширення її предметно-об'єктної області. Дослідження нових функцій соціальної географії та їх роль та завдання в соціально-географічних дослідженнях. Модель реалізації функцій соціальної географії. Необхідність формування глобального інтегрального менталітету сучасного соціуму. Особливості формування менталітету українського соціуму як передумова переходу до стійкого розвитку. Система ноосферної орієнтації соціуму як необхідна складова еволюції соціально-географічного процесу. Реалізація теоретико-пізнавальної та ноосферно-світоглядної функцій соціальної географії. Завдання соціальної географії у відповідності до зростаючого соціального запиту. Проблеми розвитку сучасної соціальної географії.

Тема 1.2. Становлення та історія розвитку соціальної географії. Виникнення соціальної географії: її корені в світі наук про суспільство та Землю. Основні етапи формування соціальної географії в світі та колишньому СРСР. Розвиток соціальної географії в Україні, основні напрямки: антропогеографічний та економічний. Персоналії: Григорій Сковорода, Яков Ковельський, Павло Чубинський, Степан Рудницький, Костянтин Воблий, Володимир Кубійович, Олексій Діброва. Наукове товариство імені Тараса Шевченка. Соціально-географічні школи в Україні: основні напрямки досліджень. Персоналії. Сучасна західна соціальна географія. Основні соціально-географічні школи заходу: часова географія, географія сприйняття, географія розвитку, феміністична географія та ін. Персоналії. Робота Р. Дж. Джонстона "Географія і географи

(Англо-американська соціальна географія після 1945 року)". Висновки до історії розвитку соціальної географії в світі та в Україні, перспективи розвитку науки.

Тема 1.3. Концепції соціального простору та соціального часу, соціально-географічного процесу та соціогеосистем. Еволюція уявлень про географічний «простір – час» і діалектика розвитку геосистем у «просторі – часі». Соціально-географічний простір: його властивості. Особливості соціального часу. Особливості просторової організації суспільства, рівні організації соціально-географічного простору. Поняття регіональної свідомості та менталітету соціуму. Просторові зони та території людини. Регіональна організація території.

Поняття про соціогеосистему як основний об'єкт дослідження соціальної географії. Принципова блок-схема соціогеосистеми. Поняття про соціально-географічний процес, його структуру. Модель соціально-географічного процесу. Управління соціально-географічним процесом. Стійкий розвиток як один із можливих станів соціально-географічного процесу.

Тема 1.4. Методи та організація соціально-географічних досліджень. Соціологічні підходи до вивчення соціально-географічних явищ та процесів. Види та типи соціально-географічних досліджень. Поняття соціально-географічного факту. Програма соціально-географічного дослідження. Методи інформаційного забезпечення соціально-географічних досліджень. Основні етапи соціально-географічних досліджень. Методи аналізу емпіричних даних соціально-географічних досліджень.

Розділ 2. Прикладні напрями дослідження соціальної географії

Тема 2.1. Географія соціально-демографічного розвитку, праці та міграційної поведінки населення Основні поняття демографічного розвитку. Концепції соціально-демографічного розвитку. Чинники соціально-демографічного розвитку. Сучасні тенденції динаміки населення. Демографічна політика.

Основні поняття географії праці та міграції населення. Концепції географії праці та міграційної поведінки населення. Ринок праці та його кон'юнктура. Міграція населення, соціальні особливості та наслідки. Чинники трудової діяльності та міграційної поведінки населення. Сучасні тенденції на ринку праці. Трудові міграції. Вимушені міграції

Тема 2.2. Соціальна географія міст та сільської місцевості. Основні поняття і сутність розселення. Соціальні аспекти розселення населення. Соціальні функції поселень. Особливості розселення населення в соціально-географічному просторі. Форми та чинники розселення. Міське та сільське

розселення. Класифікація поселень. Концепції соціальної географії міст. Поняття агломерації та їх соціально-географічні особливості. Урбанізація як соціально-географічний процес. Основні етапи урбанізації. Еволюція урбанізації. Основні тенденції та перспективи розвитку урбанізації. Соціально-географічні особливості та проблеми урбанізації в аспекті глобалізації. Світові міста. Креативні, розумні, зелені міста. Особливості процесу урбанізації в Україні. Формування світових міст.

Тема 2.3. Соціально-гуманістичні напрями географічних досліджень. Географія культури, освіти, охорони здоров'я, дозвілля та соціальних негараздів. Основні поняття географії культури. Концепції географії культури. Географія мов. Географія релігії. Сакральна географія. Географія освіти і науки. Географія інтелектуального потенціалу. Медична географія. Географія захворюваності населення. Географія відпочинку та розваг. Географія соціальних негараздів. Гуманістична географія. Регіональна свідомість та менталітет соціуму. Регіональна ідентичність. Просторова пам'ять. Поведінкова географія. Перцепційна географія. Часова географія. Феміністична географія. Гендерна географія.

Тема 2.4. Географія рівня та якості життя населення. Безпека життєдіяльності населення Якість населення. Відтворувальний потенціал. Діяльнісний потенціал. Система соціального управління відтворенням населення. Індекс якості населення. Євгеніка та євгенічні рухи. Поняття, засновники, цілі та перспективи напрямку. Рівень та якість життя населення. Система індикаторів. Безпека життєдіяльності населення. Національна та регіональна безпека. Соціальна, демографічна, економічна, продовольча, природно-техногенна, інформаційна безпека. Соціально-демографічні особливості та проблеми України. Соціально-демографічна політика України. Індикатори соціального розвитку. Географія добробуту населення. Географія бідності. Географія якості життя населення. Соціальне відторгнення. Соціально-просторова нерівність

Тема 2.5. Стратегії соціального розвитку територій. Основні поняття і сутність соціальних негараздів як соціальної властивості території. Особливості виникнення і розповсюдження соціальних негараздів, таких як злочинність, бідність, алкоголізм, захворюваність населення, безробіття. Поняття соціального спокою та територіальної соціальної справедливості. Особливості формування менталітету українського соціуму як основи виживання в умовах глобалізації та переходу до стійкого розвитку. Загальні особливості і проблеми регіонального розвитку в Україні. Цілі розвитку тисячоліття. Регулювання соціального розвитку в світі. Управління соціальним розвитком. Програми соціального розвитку територій.